

NOTAT

Til Stortingets helse- og omsorgskomiteé

11. oktober 2023

KOMMENTARER TIL REGJERINGENS FORSLAG TIL STATSBUDDSJETT FOR 2024

Oppsummering:

I notatet kommenteres omtalen av (1) Intensjonsavtalen om tilrettelegging for et sunnere kosthold mellom matbransjen og helsemyndighetene, (2) ekspertutvalg for utredning av kostholdstiltak og (3) avgiftene på alkohol.

Prop. 1 S (2023-2024) Helse- og omsorgsdepartementet

Kapittel 714, Post 21 Spesielle driftsutgifter

Helsemyndighetene, næringsorganisasjoner, mat- og drikkeprodusentene, dagligvarehandelen og serveringsbransjen har siden desember 2016 hatt et helhetlig samarbeid gjennom "*Intensjonsavtalen om tilrettelegging for et sunnere kosthold*". Det er satt ambisiøse og konkrete mål for reduksjon av salt, tilsatt sukker og mettet fett, samt økt forbruk av grønnsaker, frukt og bær, grove kornprodukter og sjømat. Det er også satt mål om bruk av merkeordningen Nøkkelhullet. Nåværende avtale utløper 31. desember 2025.

Det er positivt at regjeringen fremhever at samarbeidet med matvarebransjen om oppfølging av intensjonsavtalen for et sunnere kosthold fortsatt vil være viktig for å nå målene på kostholdsområdet. Vi mener at en systematisk tilnærming og langsiktig samarbeid på tvers av samfunnssektorer gir de beste forutsetningene for å løse utfordringer med usunt kosthold og økende fedme i befolkningen. For å nå de avtalte målene må alle avtaleparter bidra til å oppnå disse i fellesskap. Det er en forutsetning at Helse- og omsorgsdepartementet, Helsedirektoratet og Folkehelseinstituttet har midler til å kunne oppfylle sine forpliktelser i avtalen. Av disse står overvåking av befolkningens kosthold gjennom jevnlig kostholdsundersøkelser, kampanjer og kommunikasjon om sunnere matvalg sentralt.

Vi merker oss at det er foreslått å øremerke 26,5 mill. kroner til Helsedirektoratets kommunikasjon om levevaner og helse, samt 8,1 mill. kroner til tiltak på kostholdsområdet som er forankret i Meld. St. 15 (2022–2023) *Folkehelsemeldinga – Nasjonal strategi for utjamning av sosiale helseforskjeller*. Virkningsfulle kampanjer for å påvirke forbrukerne til å endre adferd og ta sunnere matvalg vil være kostbare. De foreslåtte bevilgningene er i lys av dette svært beskjedne, og burde vært enda høyere for at folkehelsesamarbeidet skal kunne oppnå formålet om å øke andelen av befolkningen som har et balansert kosthold i tråd med myndighetenes kostråd. Økt prioritering av informasjonstiltak innen kosthold er også viktig ettersom den faglige legitimiteten til de norske kostrådene i stadig økende grad utfordres både i redaktørstyrte og sosiale media. I tillegg vil det være behov for ytterligere, målrettede kommunikasjonstiltak når de reviderte, norske kostrådene skal lanseres sommer/tidlig høst 2024.

Ved vurdering av måloppnåelsen ved avsluttet avtaleperiode i desember 2025, og underveis i avtaleperioden, er det viktig at aktørene får tilgang til nye og oppdaterte forbrukerundersøkelser fra Statistisk sentralbyrå, i tillegg til de årlige matforsyningsstatistikkene. SSBs forbruksundersøkelse skulle i henhold til intensjonsavtalen vært gjennomført så langt tilbake som i 2017 og er enda ikke lagt

frem ettersom SSB fortsatt arbeider med utvikling av ny metode for monitorering av kosthold. Det er viktig at en rapport med nyere tallgrunnlag utvikles og presenteres så snart som mulig. For god kvalitet på metode og datagrunnlag for kostholdstatistikk må Helsedirektoratet være tett involvert i utviklingen. Gjentakende forbruksundersøkelser vil også være helt nødvendige for å følge opp måloppnåelsen i intensjonsavtalesamarbeidet.

NHO Mat og Drikke anmoder komiteens medlemmer om å medvirke til at myndighetenes avtalte forpliktelser i Intensjonsavtalen om tilrettelegging for et sunnere kosthold, blant annet gjennom kostholdsundersøkelser, kommunikasjon og kampanjer, kan ivaretas og om mulig styrkes ytterligere i 2024.

NHO Mat og Drikke mener det er positivt at regjeringen har lagt vekt på å styrke arbeidet for å finne frem til kunnskapsbaserte virkemidler for å nå målene i folkehelsepolitikken gjennom å sette ned et ekspertutvalg for utredning og anbefaling om kostnadseffektive tiltak som kan bidra til sunnere kosthold og reduserte sosiale forskjeller i kosthold. Ekspertutvalget har fått et bredt mandat, der også vurdering av økonomiske virkemidler, reguleringer, matomgivelser samt økt kunnskap om og tilgjengelighet til sunn mat står sentralt.

Vi mener at anbefalingene utvalget legger frem må vurderes i forhold til konsekvenser av mulige alternative virkemidler for verdikjeden, produksjon og verdiskaping for mat og drikke. NHO Mat og Drikke mener andre virkemidler enn forbud, reguleringer og bruk av økonomiske virkemidler er mer effektive i folkehelsepolitikken og må prioriteres fremfor markedsføringsforbud og avgifter. En vurdering av eventuelle økonomiske virkemidler må også reflektere de begrensningene i handlingsrom som disse virkemidlene har i forhold til EU/EØS-avtalen samt konsekvenser for økt grensehandel av mindre sunne mat- og drikkevarer som følge av forskjeller i avgiftsnivå mellom landene.

NHO Mat og Drikke anmoder komiteens medlemmer om å medvirke til at virkemidlene for å nå målene i folkehelsepolitikken er kunnskapsbaserte og at konsekvenser av alternative virkemidler for verdikjeden, produksjon og verdiskaping for mat og drikke er grundig vurdert.

I det pågående arbeidet i EU gjennom Farm to fork-strategien er det inkludert en rekke tiltak innen folkehelseområdet, bærekraftige matsystemer og forbrukernes muligheter til å ta informerte kostholdsvalg. NHO Mat og Drikke mener det er svært viktig at norske myndigheter tar aktivt del i drøftingene i EU og bidrar til å ivareta norske posisjoner. Vi mener også at Nøkkelhullet, og de norske og nordiske erfaringene med dette merket, skal ta en større plass enn i dag i drøftingene om alternative løsninger for forside ernæringsmerking i Europa.

NHO Mat og Drikke anmoder komiteens medlemmer om å medvirke til at norske myndigheter tar aktivt del i drøftingene i EU innen folkehelseområdet og bidrar til å ivareta norske posisjoner.

Kapittel 5526, Post 70 Avgift på alkohol

I budsjettforslaget foreslås det å prisjustere alkoholavgiftene med 3,8%. Når nabolandet ikke gjør tilsvarende justeringer, øker dette den norske avgiftsulempen i forhold til Sverige og må antas bidra til økt grensehandel og økt uregistrert konsum. Det norske avgiftsnivået på grensehandelsutsatte varer må gradvis harmoneres med det svenske for å motvirke handelslekkasjer og dermed et svekket vinmonopol.

NHO Mat og Drikke støtter ikke prisjustering av alkoholavgiftene og mener alkoholavgiftene må senkes for å redusere grensehandel og opprettholde Vinmonopolet som alkoholpolitisk redskap.

Vi viser i denne sammenhengen til innspillene fra Vin- og brennevinleverandørenes forening (VBF) og Bryggeri- og drikkevareforeningen (BROD).